

Misja Wsparcia Narodów Zjednoczonych dla Iraku – cele, zadania i inicjatywy ONZ po zakończeniu II wojny w Zatoce Perskiej*

Ewelina Waśko-Owsiejczuk

Uniwersytet w Białymstoku

Od momentu powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych operacje polityczne stanowią centrum jej działań w zakresie utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego. Mają one wszechstronny charakter, ponieważ mogą być stosowane na każdym etapie konfliktu: jako środek prewencyjny – kiedy sytuacja pomiędzy zwaśnionymi stronami się zaognia; jako środek mediacyjny – podczas trwającego konfliktu, mający na celu doprowadzenie do jego zakończenia; na etapie postwojennym – gdy niezbędne jest wypracowanie warunków pokojowych oraz nowego porządku państwowego. Po II wojnie w Zatoce Perskiej ustanowiono Misję Wsparcia Narodów Zjednoczonych dla Iraku, do której zadań należało m.in. wsparcie Irakijczyków w przygotowaniu i przeprowadzeniu demokratycznych wyborów, uchwaleniu konstytucji, promowaniu dialogu narodowego. Celem niniejszego artykułu jest analiza działań ONZ po zakończeniu wojny w Iraku, przedstawienie najważniejszych inicjatyw misji w zakresie przemian społecznych i politycznych, co ma umożliwić odpowiedź na pytania: Jaką rolę odegrała ONZ po II wojnie w Zatoce Perskiej? Jakie zadania wyznaczono Misji Wsparcia Narodów Zjednoczonych dla Iraku? Czy podjęte działania i inicjatywy były efektywne?

Słowa kluczowe: Organizacja Narodów Zjednoczonych, Irak, demokracja, prawa człowieka, wybory, praworządność, II wojna w Zatoce Perskiej, konflikt, operacje polityczne ONZ.

Utworzona po II wojnie światowej Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) miała „uchronić przyszłe pokolenia od klęski wojny”¹, być mediatorem w konfliktach

---

Ewelina Waśko-Owsiejczuk – doktor, Instytut Historii i Nauk Politycznych, Wydział Historyczno-Socjologiczny, Uniwersytet w Białymstoku.

* Artykuł powstał na podstawie badań przeprowadzonych w archiwum i bibliotece Organizacji Narodów Zjednoczonych w Genewie w ramach dotacji na badania młodych naukowców Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

¹ Zob. *Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych*, 15.10.1945, Dz. U. z 1947 r. Nr 23, poz. 90.

między państwami, tłumić wszelkie akty agresji². W ciągu kilkudziesięciu lat od powstania ONZ nie zawsze należycie spełniała swoją rolę. Za przykład może posłużyć interwencja zbrojna USA w Iraku w 2003 r., która odbyła się pomimo braku mandatu Rady Bezpieczeństwa ONZ, co zasadniczo wpłynęło na osłabienie autorytetu organizacji i jej roli w zapobieganiu konfliktom zbrojnym³.

Celem niniejszego artykułu jest analiza działań ONZ po zakończeniu II wojny w Zatoce Perskiej⁴ w okresie okupacji przez wojska koalicyjne⁵ – od momentu ustanowienia operacji politycznej ONZ w Iraku, co miało miejsce 14 sierpnia 2003 r., aż do 18 grudnia 2011 r., kiedy wojska USA opuściły Irak. Analiza zebranych materiałów miała umożliwić odpowiedź na następujące pytania badawcze: Jaką rolę odegrała organizacja po zakończeniu II wojny w Zatoce Perskiej? Jakie zadania wyznaczono Misji Wsparcia Narodów Zjednoczonych dla Iraku? Jakie inicjatywy podjęto w latach 2003–2011? Czy podjęte działania były efektywne?

Zadania i cele operacji pokojowych ONZ – aspekty teoretyczne i historyczne

Zadania, znaczenie, a nawet pojęcie operacji pokojowych ewaluowały na przestrzeni kilkudziesięciu lat od powstania organizacji. Początkowo operacje pokojowe kojarzyły się ze słabo uzbrojonymi żołnierzami, którzy pełnili wyłącznie funkcję monitorujących zawieszenie broni pomiędzy zwaśnionymi stronami. Już w latach 90. XX w. rola operacji została rozszerzona o wdrażanie kompleksowych porozumień pokojowych. Do zadań tradycyjnych operacji pokojowych ONZ zalicza się: obserwację, monitorowanie strefy zdemilitaryzowanej, nadzorowanie zawieszenia broni. Tradycyjne operacje pokojowe dają stronom pewność, że jedna z nich nie wykorzystuje rozejmu po to, aby uzyskać przewagę militarną nad drugą. Warto dodać, że tradycyjne

---

² Jak wskazują niektórzy badacze, ONZ funkcjonuje w oparciu o państwowocentryczną koncepcję pokoju i bezpieczeństwa, ze względu na to, że pojęcia pokoju i wojny odnoszono do państw. Zob. I. Popiuk-Rysińska, *Karta Narodów Zjednoczonych a nowe zagrożenia dla pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego*, w: J. Zając, A. Włodkowska-Bagan, M. Kaczmarek (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Polska – Europa – Świat. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Ziębie z okazji czterdziestolecia pracy naukowej*, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2015, s. 187.

³ P. Singer, *Jeden świat. Etyka globalizacji*, tłum. C. Cieśliński, Książka i Wiedza, Warszawa 2006, s. 7 i nast.; zob. również T.G. Weiss, D.Z. Kalbacher, *Organizacja Narodów Zjednoczonych*, w: P.D. Williams (red.), *Studia bezpieczeństwa*, tłum. W. Nowicki, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012, s. 329 i nast.

⁴ II wojna w Zatoce Perskiej rozpoczęła się 20 marca 2003 r., a formalnie została zakończona 1 maja 2003 r., po obaleniu reżimu Saddama Husajna. Wówczas rozpoczął się okres misji stabilizacyjnej, nazywanej misją okupacyjną, która trwała do 18 grudnia 2011 r., do momentu opuszczenia Iraku przez wojska amerykańskie.

⁵ Po zakończeniu działań wojennych (1 maja 2003 r.) Irak został podzielony na cztery strefy okupacyjne. Dwie strefy północne były pod kontrolą Amerykanów, południową kontrolowali Brytyjczycy, a środkową Polacy. Zob. E. Waško-Owsiejczuk, *Polityka bezpieczeństwa narodowego Stanów Zjednoczonych Ameryki w latach 2001–2009*, Avalon, Kraków 2014, s. 212.

operacje pokojowe nie odgrywają bezpośredniej roli w wysiłkach politycznych na rzecz rozwiązania konfliktu. Tym samym mogą trwać kilka dekad, zanim zostanie osiągnięte trwałe rozwiązanie polityczne konfliktu⁶.

Obecnie operacje pokojowe mają charakter bardziej złożony – obok monitorowania mają na celu m.in.: promowanie dialogu narodowego i pojednania wśród społeczności lokalnych, ochronę ludności cywilnej, udzielanie pomocy w rozbrajaniu oraz demobilizacji, zapewnienie pomocy podczas organizacji wyborów, ochronę i promowanie praw człowieka, czy też pomoc w przywróceniu (zaprowadzeniu) rządów prawa. Tak szeroki zakres działań prowadzonych w ramach operacji pokojowych ONZ ma nie tylko zwolenników, ale i przeciwników, którzy wskazują, że rozszerzenie koncepcji stwarza pole do nadużywania misji „jako konia trojańskiego, dzięki któremu można kształtować świat według własnych interesów”⁷.

Można wyróżnić pięć rodzajów operacji pokojowych ONZ: (1) prewencyjne – opierające się na wczesnym ostrzeganiu i wnikliwej analizie czynników napędzających konflikt, których celem jest zapobieganie konfliktom, zmniejszenie napięć i niedopuszczenie do eskalacji sporów międzypaństwowych; (2) wprowadzanie pokoju – celem jest rozwiązanie istniejącego konfliktu poprzez zastosowanie środków dyplomatycznych, które mają umożliwić zwaśnionym stronom wynegocjowanie umowy; (3) utrzymanie pokoju – taka operacja ma na celu udzielenie pomocy w realizacji porozumień pokojowych, utrzymanie pokoju w miejscu, gdzie dopiero zaniechano walki, a sytuacja w kraju jest nadal napięta; (4) wymuszanie pokoju – zakłada zastosowanie za zgodą Rady Bezpieczeństwa środków przymusu, włącznie z użyciem siły militarnej. Ten rodzaj operacji ma na celu przywrócenie międzynarodowego bezpieczeństwa, w sytuacji kiedy istnieje poważne zagrożenie dla pokoju lub dokonano aktu agresji; (5) budowanie pokoju – celem jest stworzenie niezbędnych warunków do osiągnięcia trwałego pokoju i rozwoju, zwiększenia zdolności instytucji państwowych do wykonywania skutecznie i zgodnie z prawem swoich podstawowych funkcji, zarządzania konfliktami na wszystkich szczeblach, co ma zmniejszyć ryzyko nawrotu bądź powstania nowego konfliktu⁸.

Zaznacza się przy tym, iż granice pomiędzy poszczególnymi operacjami pokojowymi organizacji są dość rozmyte. Wynika to z faktu, że rzadko kiedy misje ONZ są ograniczone do jednego typu działalności, a raczej się uzupełniają. Często

---

⁶ *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*, New York 2008, s. 21; zob. również R.E. Riggs, J.C. Plano, *The United Nations: International Organization and World Politics*, International Thomson Publishing, Chicago 1988, s. 134–145.

⁷ *Ibidem*, s. 21–22; C. Coning, J. Detzel, P. Hojem, *UN Peacekeeping Operations Capstone Doctrine*, NUPI Report, Security in Practice, nr 14, Oslo 2008, s. 1–2; H.J. Langholtz (red.), *Principles and Guidelines for UN Peacekeeping Operations*, Peace Operations Training Institute, Williamsburg 2010, s. vii; szerzej na temat ewolucji operacji pokojowych ONZ zob. I. Popiuk-Rysińska, J. Zajac, *Operacje pokojowe Narodów Zjednoczonych*, w: J. Symonides (red.), *Organizacja Narodów Zjednoczonych. Bilans i perspektywy*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006, s. 102–126.

⁸ *United Nations Peacekeeping Operations...*, op.cit., s. 17–18.

wykorzystywane są różne środki, narzędzia i działania w celu zwiększenia efektywności operacji. Wyróżnia się trzy podstawowe zasady, na których ONZ opiera swoje działania pokojowe. Pierwszą jest wyrażenie zgody przez strony porozumienia pokojowego na udzielenie im wsparcia. Drugą jest bezstronność, co w praktyce oznacza, że działania ONZ nie mogą być prowadzone na korzyść tylko jednej ze stron. Trzecia zasada oznacza niestosowanie siły, z wyjątkiem samoobrony, ochrony ludności cywilnej czy samej misji⁹.

***No helmets, just suits* – cele, zadania i znaczenie operacji politycznych ONZ**

Pomimo że operacje wojskowe błękitnych hełmów najbardziej widoczne są w mediach, Organizacja Narodów Zjednoczonych dysponuje wieloma opcjami, które mają ułatwić jej realizację podstawowego zadania w postaci utrzymania pokoju i bezpieczeństwa na świecie. W ramach międzynarodowych wysiłków politycznych, zmierzających do zakończenia konfliktu na drodze dyplomatycznej i ustabilizowania sytuacji, wyróżnia się następujące działania o charakterze politycznym:

- mediacje – mają na celu doprowadzenie do konsensusu zwaśnionych stron, wypracowanie porozumienia pokojowego, rozwiązywanie sporów, np. granicznych;
- wspieranie procesu pokojowego – poprzez zorganizowanie konferencji pokojowych, podczas których zapadają szczegółowe ustalenia gwarantujące trwały pokój;
- pomoc w przeprowadzeniu demokratycznych wyborów – poprzez zapewnienie możliwości udziału w głosowaniu jak największej grupie osób, jak również nakłonienie do startu w wyborach liczących się sił politycznych, co ma zapobiec wykluczeniu niektórych grup społecznych (np. etnicznych) z możliwości sprawowania władzy;
- tymczasowy nadzór polityczny nad władzami państwa – polega na zapewnieniu ochrony instytucji demokratycznych przed zdominowaniem przez jedną ze zwaśnionych stron. Ma również zapobiegać wykorzystywaniu aparatu państwowego jako narzędzia represji wobec poszczególnych grup społecznych. Występuje w sytuacji, kiedy rząd danego kraju jest formalnie suwerenny, jednak nie jest w pełni niezależny;
- prowadzenie operacji politycznych – polega na rozmieszczeniu cywilnych ekspertów ONZ, do których zadań należą pomoc w budowie efektywnych instytucji politycznych, zapobieganie konfliktom i tworzenie trwałych warunków pokoju¹⁰.

Zasadniczą różnicą pomiędzy operacjami pokojowymi i politycznymi ONZ jest działanie na różnych etapach konfliktu – misje polityczne stanowią kontinuum operacji

⁹ C. Coning, J. Detzel, P. Hojem, *UN Peacekeeping...*, op.cit., s. 2.

¹⁰ K. Tłałka, *Międzynarodowe wysiłki polityczne i militarne na rzecz stabilizacji państw dysfunkcyjnych*, w: R. Kłósowicz (red.), *Państwa dysfunkcyjne i międzynarodowe wysiłki zmierzające do ich naprawy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014, s. 211–221.

pokojoych. W przeciwieństwie do operacji pokojowych, których celem nie jest rozwiązywanie konfliktów, a raczej powstrzymanie walk, misje polityczne dążą do rozwiązania sporu, wypracowania konsensusu, dialogu i pojednania. Jak podkreślono w raporcie ONZ, w którym przedstawiono zarys historyczny misji politycznych organizacji: „w sercu konfliktu znajdują się najczęściej kwestie polityczne”. I to od rozwiązania problemów politycznych zależy w dużej mierze trwałość pokoju. Od momentu powstania ONZ misje polityczne stanowią centrum jej działań w zakresie utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego. Operacje polityczne ONZ były częścią historycznych przemian, począwszy od wsparcia procesów dekolonizacji i uzyskiwania niezależności przez młode państwa w Afryce i Azji, poprzez wspieranie Ameryki Środkowej w zakończeniu wojen domowych w latach 90. czy podpisanie umowy z Bonn w 2001 r., w której nakreślono plan odbudowy struktur państwowych w Afganistanie, aż po pomoc Libijczykom w organizowaniu demokratycznych wyborów¹¹.

Na przestrzeni ostatnich dwóch dekad można zaobserwować trzy tendencje w operacjach politycznych ONZ. Pierwszą jest wzrost ich liczby – z trzech w 1993 r. do blisko 40 w 2015. Jako drugą należy wymienić rozbudowę struktur, co oznacza, że większa liczba pracowników ONZ prowadzi powierzone działania, i to nie tylko w stolicach, ale również innych kluczowych miejscach w danym kraju. Trzecią tendencją jest rozszerzenie ról i zadań przydzielonych operacjom politycznym: od monitorowania i raportowania, poprzez budowanie sektora bezpieczeństwa, wsparcie procesów politycznych, budowanie potencjału i udzielanie wsparcia prawnego, rozwiązywanie sporów granicznych, konfliktów regionalnych, problemów konstytucyjnych, kryzysów wyborczych, wspieranie rozmów pokojowych, aż po ochronę praw człowieka, w tym zwalczanie przemocy seksualnej podczas konfliktów¹².

Operacje polityczne mają wszechstronny charakter, ponieważ mogą być stosowane na każdym etapie konfliktu: zarówno jako środek prewencyjny – kiedy sytuacja pomiędzy zwaśnionymi stronami się zaognia; jako środek mediacyjny – który ma na celu doprowadzenie do zakończenia trwającego konfliktu; jak i na etapie postwojennym – gdy niezbędne jest wypracowanie warunków pokojowych oraz nowego porządku państwowego. Wyróżnia się cztery podstawowe rodzaje misji politycznych ONZ: (1) misje wspierające istniejące rządy – ściśle współpracujące z rządami w państwach, które wymagają wsparcia w zakresie m.in. bezpieczeństwa, zarządzania, reform społecznych i politycznych, rozwoju gospodarczego, pogłębienia współpracy regionalnej; (2) misje wspierające procesy pokojowe – celem ich jest wspieranie państw podczas wdrażania postanowień pokojowych, jak również promocja pokoju i stabilizacja sytuacji; (3) biura do spraw budowania pokoju – powstają w państwach, które znajdują

---

¹¹ *United Nations Political Missions: Report of the Secretary-General*, United Nations 2013, s. 2.

¹² *United Nations Political Missions: Report...*, op.cit., s. 12–14; *Report of the Secretary-General: Comprehensive review of special political missions*, United Nations 2015, s. 18–19.

się w fazie postkonfliktu, po zawarciu porozumienia pokojowego, a ich celem jest udzielenie wsparcia rządowi w budowaniu pokoju; (4) biura regionalne ONZ – zajmują się zwalczaniem zagrożeń o charakterze transgranicznym, np. handlu narkotykami, jak również niosą pomoc w rozwiązywaniu problemów politycznych, które mogą doprowadzić do większego konfliktu¹³.

Skuteczność operacji politycznych organizacji zależy od wielu czynników, takich jak: (1) wsparcie przez lokalną społeczność wysiłków ONZ mających na celu rozwiązanie konfliktu wewnętrznego; (2) elastyczność misji, która powinna być dostosowana do lokalnych potrzeb, uwarunkowań i dynamiki, co wyklucza tym samym zastosowanie takich samych schematów działań dla różnych operacji; (3) szybka reakcja w sytuacjach kryzysowych (np. powojennych), kiedy nawet niewielkie opóźnienie może skutkować nawrotem konfliktu bądź jego eskalacją; (4) wybór odpowiedniego typu operacji, ponieważ misje polityczne mają swoje ograniczenia i ich skuteczność jest osłabiona w zakresie zwalczania wszystkich zagrożeń dla pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego¹⁴. Bardzo ważnym, często decydującym o powodzeniu misji czynnikiem jest wola obydwu stron do zakończenia konfliktu, podjęcia rozmów pokojowych i wypracowania konsensusu – bez niej każda operacja będzie prędzej czy później skazana na niepowodzenie.

Działania prewencyjne ONZ: założenia *versus* realia – casus Iraku

Planując wojnę w Iraku, prezydent George W. Bush nie miał większych problemów z przekonaniem do niej Kongresu, który już w październiku 2002 r. wyraził zgodę na użycie siły militarnej. Decyzję uzasadniono m.in. tym, że: Saddam Husajn nie przestrzegał warunków zawieszenia broni z 1991 r.; celowo wprowadzał w błąd inspektorów ONZ odnośnie do posiadania broni masowego rażenia; stosował brutalne represje wobec ludności cywilnej; współpracował z terrorystami, w tym z głównym wrogiem USA po zamachach z 11 września 2001 r. – Al-Kaidą¹⁵.

Zanim prezydent Bush wydał decyzję o przeprowadzeniu interwencji zbrojnej w Iraku¹⁶, Organizacja Narodów Zjednoczonych sięgnęła po dostępne narzędzia i procedury, aby uniknąć wojny. Po pierwsze, już w listopadzie 2002 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ wystosowała Rezolucję nr 1441, w której wezwała władze Iraku do wypełnienia

¹³ A. Kugel, *No helmets, just suits: Political missions as an instrument of the UN Security Council for civilian conflict management*, International Policy Analysis of the Friedrich-Ebert-Stiftung, marzec 2011 r., s. 3–4; K. Tlałka, *Międzynarodowe wysiłki...*, op.cit., s. 221–222.

¹⁴ *United Nations Political Missions: Report...*, op.cit., s. 24–25; R. Gowan, *Special Report: Multilateral Political Missions and Preventive Diplomacy*, Washington 2011, s. 10–11.

¹⁵ *President, House Leadership Agree on Iraq Resolution*, The White House, Washington D.C., 2.10.2002, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/10/20021002-7.html> (data dostępu: sierpień 2016).

¹⁶ Szerzej na ten temat zob. M. Malinowski, *Interwencja „sił międzynarodowych” w Iraku w świetle prawa międzynarodowego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2004, z. 4, s. 27–56; zob. również A.E. Wall, *Was the 2003 invasion of Iraq legal?*, „International Law Studies” 2010, t. 86, s. 68–78.

swoich zobowiązań rozbrojeniowych¹⁷. Po drugie, jeszcze w tym samym miesiącu wysłano do Iraku inspektorów z Komisji Monitorującej, Weryfikującej i Inspekcyjnej Narodów Zjednoczonych, której celem było sprawdzenie, czy reżim był w posiadaniu broni masowego rażenia¹⁸. Ostatecznie broni nie znaleziono, co w opinii administracji G.W. Busha, świadczyło o tym, że została dobrze ukryta¹⁹. Wypowiedzi zarówno współpracowników, jak i samego prezydenta USA w kontekście organizacji, typu: „ONZ może spotykać się i dyskutować, ile chce, ale my nie potrzebujemy ich zgody”²⁰, pokazały podejście supermocarstwa do systemu zbiorowego bezpieczeństwa. Kiedy ONZ nie ma spójnego stanowiska z USA, to jest traktowana instrumentalnie, a jej znaczenie jest bagatelizowane.

Brak mandatu Rady Bezpieczeństwa nie stanowił dla supermocarstwa wystarczającej przeszkody w rozpoczęciu działań militarnych na terenie innego suwerennego państwa. Rząd USA zakomunikował, że „dyplomacja zawiodła”, w związku z tym będą podejmować działania w ramach „koalicji chętnych”²¹. Administracja prezydenta Busha uznała, że mają prawo do przeprowadzenia interwencji zbrojnej ze względu na punkt 13 Rezolucji nr 1441 Rady Bezpieczeństwa ONZ, w którym wskazano na poważne konsekwencje w przypadku niewywiązywania się przez władze Iraku z zobowiązań²². Pomimo że zapis ten nie przyznawał prawa do ataku, to rząd USA uznał, że interwencja ma charakter legalny.

Decyzja prezydenta Busha o inwazji na Irak przyniosła olbrzymie straty ONZ, która okazała się bezradna wobec agresywnych działań jej najsilniejszego członka. Utracił na tym wizerunek organizacji, jak również jej znaczenie w zapobieganiu konfliktom zbrojnym. Zawiodły wszystkie mechanizmy, a narzędzia okazały się nieskuteczne. Do tej pory to właśnie autorytet ONZ miał ogromny wpływ w procesie mediacji, ale skoro supermocarstwo lekceważy decyzje organizacji, to co powstrzyma inne państwa przed dokonywaniem aktów agresji w imię partykularnych interesów? Decyzja prezydenta Busha miała szerokie reperkusje dla całego systemu zbiorowego bezpieczeństwa, wpływając na jego stopniową erozję. Wojna w Iraku uwypukliła słabą stronę organizacji – zarówno na etapie mediacji, kiedy rola prewencyjna ONZ okazała się nieskuteczna, jak i po rozpoczęciu bezprawnej interwencji zbrojnej, która spotkała

---

¹⁷ *Resolution 1441 (2002)*, Security Council, United Nations, 8.11.2002.

¹⁸ Zob. *United Nations Weapons Inspectors Report to Security Council on Progress in Disarmament of Iraq*, SC/7682, 7.03.2003.

¹⁹ Jak się okazało, administracja prezydenta George’a W. Busha posłużyła się fałszywymi dowodami i dokumentacją, która miała świadczyć o posiadaniu broni masowego rażenia przez reżim Husajna. Zob. *Iraq and Weapons of Mass Destruction*, National Security Archive Electronic Briefing Book nr 80, 11.02.2004.

²⁰ Szerzej zob. S. Goldenberg, *US will attack without approval*, „The Guardian”, 11.11.2002, <https://www.theguardian.com/world/2002/nov/11/iraq.usa> (data dostępu: sierpień 2016).

²¹ A.R. Moten, *The consequences of illegal wars: Invasion and occupation of Afghanistan and Iraq*, w: H. Köchler (red.), *The „Global War on Terror” and the Question of World Order*, International Progress Organization, Vienna 2008, s. 85–101.

²² *Resolution 1441 (2002)*, op.cit.

się z pasywną reakcją organizacji. Akt agresji ze strony USA, oprócz potępienia przez społeczność międzynarodową, nie spotkał się żadnymi konsekwencjami ze strony ONZ, która zamiast ukarać postanowiła Amerykanom pomóc ustabilizować sytuację w Iraku.

Misja Wsparcia Narodów Zjednoczonych dla Iraku – mandat i zadania

Po rozpoczęciu inwazji szybko okazało się, że koalicja międzynarodowa pod przywództwem USA²³ nie była w stanie sama zaprowadzić porządku i pokoju w Iraku. W związku z tym zaczęto zabiegać o wsparcie Organizacji Narodów Zjednoczonych, na które nie trzeba było długo czekać. Kilka dni po rozpoczęciu działań wojskowych ONZ wystosowała apel o pomoc humanitarną dla Iraku, która miała być zorientowana głównie na zaspokojenie potrzeb żywnościowych ludności cywilnej, wody pitnej, pomocy zdrowotnej, zapewnienie bezpiecznego schronienia²⁴. W maju 2003 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła Rezolucję nr 1483, która *de facto* sankcjonowała okupację Iraku, co może być interpretowane jako uznanie wojny USA za legalną. Już samo stwierdzenie na początku Rezolucji, wskazujące potrzebę rozbrojenia kraju z broni masowego rażenia, można uznać za potwierdzenie legalności interwencji, mimo że na terytorium Iraku nie znaleziono tego typu broni. Jak wynika z treści postanowień Rezolucji, do czasu utworzenia rządu irackiego wyłączne uprawnienia do sprawowania władzy w kraju miały mocarstwa okupacyjne (USA i Wielka Brytania). Zaznaczono przy tym, że to do Irakijczyków należą prawo określenia własnej przyszłości politycznej oraz kontrola nad zasobami naturalnymi kraju. Nowo utworzony rząd miał zagwarantować równe prawa i sprawiedliwość wszystkim obywatelom Iraku. Byli współpracownicy Saddama Husajna mieli zostać pociągnięci do odpowiedzialności za popełnione zbrodnie. W dokumencie podkreślono rolę ONZ w procesie odbudowy Iraku, która zobowiązała się m.in. do zapewnienia pomocy humanitarnej, rekonstrukcji Iraku, odbudowy instytucji państwowych. Sekretarz Generalny ONZ miał stopniowo wygaszać program „ropa za żywność”. Zniesiono sankcje nałożone na Irak w zakresie handlu i dostawy zasobów finansowych oraz gospodarczych, pozostawiając w mocy ograniczenia na dostawę broni. Zakładano również utworzenie Funduszu Rozwoju, który miał zatwierdzać wydatki w ramach dochodów z ropy naftowej i kierować środki m.in. na odbudowę gospodarki, naprawę infrastruktury, pomoc humanitarną i rozbrojenie Iraku²⁵.

²³ Koalicja międzynarodowa pod przywództwem USA składała się 11 państw, które zadeklarowały wsparcie militarne operacji. Do głównych sił obok amerykańskich, które liczyły ponad 200 tys. żołnierzy, należały jednostki brytyjskie, liczące ponad 40 tys. żołnierzy. Szerzej zob. B. Górka-Winter, *Interwencja w Iraku – kolejna faza „wojny z terroryzmem”*, „Biuletyn” (PISM) 2003, nr 16, s. 773.

²⁴ *Apel ONZ – Pomoc humanitarna dla Iraku*, 28.03.2003, Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie, http://www.unic.un.org.pl/irak1/apel_onz.php (data dostępu: sierpień 2016).

²⁵ *Resolution 1483 (2003)*, Security Council, United Nations, 22.05.2003; zob. również J. Dołęga, B. Górka-Winter, *Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1483 w sprawie Iraku z dnia 22 maja 2003 r.*, „Biuletyn” (PISM) 2003, nr 30, s. 825–827.

Sekretarz Generalny ONZ wyznaczył również Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ ds. Iraku, którego rolą miały być m.in.: koordynowanie działań ONZ w procesie pokojowym; współpraca z innymi organizacjami międzynarodowymi w zakresie pomocy humanitarnej i odbudowie Iraku; tworzenie instytucji państwowych; odbudowa infrastruktury kraju; tworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju; ochrona praw człowieka; wspieranie wysiłków na rzecz odbudowy potencjału irackiej policji; pomoc w przeprowadzeniu reform sądownictwa²⁶. Pomimo że w dokumencie nie wyszczególniono zasad działania sił stabilizacyjnych, to można stwierdzić, że Rezolucja nakreśliła role mocarstw okupacyjnych i ONZ w powojennym Iraku. Organem decyzyjnym były USA, przy wsparciu Wielkiej Brytanii, a organem wykonawczym ustanowiono ONZ.

Na mocy Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1500 z 14 sierpnia 2003 r. ustanowiono Misję Wsparcia Narodów Zjednoczonych dla Iraku (*United Nations Assistance Mission in Iraq*, UNAMI)²⁷, operację polityczną, której przewodniczyć miał Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego ONZ ds. Iraku, wspierany przez ponad 300 pracowników cywilnych. Zaznaczono przy tym, że personel międzynarodowy będzie stanowił mniej niż połowę ogółu, zakładając, iż UNAMI będzie opierać się głównie na wykwalifikowanych pracownikach lokalnych, wspieranych przez ekspertów ONZ, którzy zapewniliby im doradztwo i pomoc merytoryczną. Misja miała podlegać pod Departament Spraw Politycznych w Sekretariacie ONZ, uzyskując wsparcie ze strony Departamentu Operacji Pokojowych oraz Departamentu Wsparcia Polowego, a także prowadzić szeroką współpracę z irackimi ministerstwami, instytucjami sądownictwa, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, irackimi i międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi, sektorem prywatnym, darczyńcami, naukowcami²⁸. Miała również wspierać partnerstwo i współpracę pomiędzy rządem Iraku i 20 agencjami ONZ, działającymi w kraju²⁹.

Obok biura Specjalnego Przedstawiciela struktura UNAMI miała obejmować: biuro jego dwóch zastępców, z których jeden miał pełnić funkcję stałego koordynatora ds. pomocy humanitarnej; biuro szefa sztabu; biuro planowania i polityki; biuro tłumaczeń; biuro ds. politycznych; biuro ds. ochrony praw człowieka i rządów prawa; biuro ds. informacji publicznej i rozwoju mediów³⁰. W kolejnych latach liczbę personelu stopniowo zwiększano. Pod koniec misji okupacyjnej Amerykanów w Iraku w 2011 r.

²⁶ Ibidem.

²⁷ *Resolution 1500 (2003)*, Security Council, United Nations, 14.08.2003.

²⁸ Zob. *Misja Wsparcia Narodów Zjednoczonych dla Iraku*, Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie, http://www.unic.un.org.pl/misje_pokojowe/unami.php (data dostępu: wrzesień 2016).

²⁹ Lista agencji dostępna jest na stronie: *The United Nations Iraq*, http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=1543&Itemid=655&lang=en (data dostępu: wrzesień 2016).

³⁰ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 24 of Security Council resolution 1483 (2003)*, Security Council, United Nations, S/2003/715, 17.07.2003.

UNAMI liczyła 1014 pracowników, w tym 551 lokalnych oraz 463 międzynarodowych³¹. Zwiększeniu uległ również budżet UNAMI, który początkowo liczył niecałe 40 mln dolarów³², a w 2011 r. sięgał już ponad 200 mln dolarów³³.

Początkowo funkcjonowanie UNAMI zaplanowano na 12 miesięcy, a do jej zadań należały:

- wsparcie i doradztwo dla Niezależnej Komisji Wyborczej w Iraku, Tymczasowego Rządu Irackiego oraz Tymczasowego Zgromadzenia Narodowego w przeprowadzeniu wolnych i demokratycznych wyborów;
- promowanie dialogu narodowego i konsensusu w procesie transformacji politycznej, w tym podczas tworzenia konstytucji Iraku przez obywateli tego kraju;
- doradzanie rządowi irackiemu w zakresie rozwoju skutecznej służby cywilnej i opieki socjalnej;
- wspieranie reform administracji publicznej i służby cywilnej;
- zapewnienie pomocy humanitarnej, bezpiecznego, dobrowolnego powrotu do kraju uchodźców i wysiedleńców;
- wspieranie rekonstrukcji, odbudowy gospodarczej i zrównoważonego rozwoju Iraku;
- promowanie ochrony praw człowieka, m.in. poprzez wspieranie utworzenia niezależnej krajowej instytucji ds. praw człowieka oraz edukację, doradztwo, programy szkoleniowe, skierowane m.in. do pracowników organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości;
- wspieranie pojednania narodu irackiego;
- wspieranie procesów demobilizacji i reintegracji byłych żołnierzy;
- wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, stowarzyszeń prawniczych oraz wolnych i niezależnych mediów;
- pomoc w przeprowadzeniu reform sądownictwa i wzmocnieniu praworządności;
- pomoc w przeprowadzeniu powszechnego spisu ludności³⁴.

W kolejnych latach przedłużano mandat UNAMI, a w 2007 r. dokonano rewizji misji, podtrzymując wcześniejsze zadania, i jednocześnie przyznano Specjalnemu Przedstawicielowi Sekretarza Generalnego ONZ ds. Iraku dodatkowe kompetencje w zakresie doradztwa i wspierania rządu oraz obywateli Iraku: w pogłębianiu dialogu politycznego pomiędzy różnymi grupami etnicznymi i religijnymi; wdrażaniu przepisów konstytucyjnych; wspieraniu dialogu regionalnego, w tym w kwestiach

---

³¹ *UN Political and Peacebuilding Missions Fact Sheet*, Peace and Security Section, United Nations Department of Public Information, 31.07.2011.

³² *Report of the Secretary-General: Overview of the financing of the United Nations peacekeeping operations: budget performance for the period from 1 July 2004 to 30 June 2005 and budget for the period from 1 July 2006 to 30 June 2007*, Security Council, General Assembly, A/60/696, 24.02.2006, s. 4.

³³ *2011 Review of Political Missions: Iraq Mission Review, Global Peace Operations Review*, s. 82, <http://peaceoperationsreview.org/country-and-regional/iraq/> (data dostępu: wrzesień 2016).

³⁴ *Report of the Secretary-General...*, S/2003/715, op.cit.; *Resolution 1546 (2004)*, Security Council, United Nations, 8.06.2004.

dotyczących granic, energetyki i uchodźców; usprawnieniu współpracy z darczyńcami i międzynarodowymi instytucjami finansowymi; realizowaniu programów na rzecz poprawy zdolności Iraku do świadczenia podstawowych usług publicznych; w przeprowadzeniu reform gospodarczych oraz stworzeniu warunków do zrównoważonego rozwoju³⁵. W kolejnych latach przedłużano mandat UNAMI bez poszerzania zakresu zadań i kompetencji³⁶.

Działalność UNAMI po zakończeniu II wojny w Zatoce Perskiej – najważniejsze inicjatywy

Początki działalności Misji Wsparcia Narodów Zjednoczonych dla Iraku nie były łatwe, zwłaszcza że sytuacja w kraju tuż po obaleniu reżimu Saddama Husajna i rozpoczęciu misji stabilizacyjnej mocarstw okupacyjnych była bardzo trudna do opanowania. Potrzebna była pomoc humanitarna, ponieważ ludność cywilna nie miała dostępu do wody pitnej, jedzenia czy leków. W związku z inwazją amerykańską i zawieszeniem obowiązywania programu „ropa za żywność” nastąpiło ograniczenie w dostępie ludności do racji żywnościowych³⁷. Niezbędne było również zapewnienie bezpieczeństwa cywilom, ze względu na to, że na ulicach miast zapanowały bezprawie, grabieże, gwałty i morderstwa, za które odpowiedzialni byli m.in. więźniowie wypuszczeni przez Husajna³⁸. Narastały konflikty na tle etnicznym i religijnym. Wzrosło zagrożenie atakami terrorystycznymi w regionie, których ofiarami byli m.in. żołnierze sił koalicyjnych, ludność cywilna oraz pracownicy ONZ. W sierpniu 2003 r. doszło do samobójczego zamachu na siedzibę główną ONZ w Bagdadzie, w wyniku którego śmierć poniosły 22 osoby, w tym Specjalny Wysłannik Sekretarza Generalnego ds. Iraku Sergio Vieira de Mello, a ponad 150 osób zostało rannych. Kolejny zamach na siedzibę miał miejsce 22 września tego samego roku. Po tych wydarzeniach podjęto decyzję o tymczasowym przeniesieniu siedziby ONZ z Bagdadu do Ammanu w Jordanii³⁹. Upoważniono również siły wielonarodowe w Iraku do powzięcia wszystkich niezbędnych środków w celu zwalczania terroryzmu, zapewnienia bezpieczeństwa UNAMI, jak również ochrony irackich instytucji, infrastruktury gospodarczo-ekonomicznej, zapewnienia stabilności i bezpiecznego przebiegu procesu przemian politycznych i ochrony działań humanitarnych⁴⁰.

³⁵ *Resolution 1770 (2007)*, Security Council, United Nations, 10.08.2007.

³⁶ Ostatnie przedłużenie mandatu UNAMI miało miejsce 25 lipca 2016 r. na okres roku. Zob. *Resolution 2299 (2016)*, Security Council, United Nations, 25.07.2016.

³⁷ Warto podkreślić, że jeszcze przed wybuchem konfliktu ponad 60% z dwudziestomilionowej populacji Iraku było całkowicie zależne od tego programu. Zob. *Apel ONZ – Pomoc humanitarna dla Iraku*, op.cit.

³⁸ S. Tanner, *Wojny Bushów. Ojciec i syn jako zwierzchnicy sił zbrojnych*, tłum. J. Lang, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2007, s. 245–251.

³⁹ Zob. *Zamachy na siedzibę ONZ w Iraku*, Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie, <http://www.unic.un.org.pl/irak/zamachy.php> (data dostępu: wrzesień 2016).

⁴⁰ *Resolution 1511 (2003)*, Security Council, United Nations, 16.10.2003.

Sytuacja w Iraku była na tyle trudna, że w 2004 r. doszło do wybuchu wojny domowej, która niemal doprowadziła do rozpadu państwa⁴¹. Irak znalazł się w czołówce listy najbardziej dysfunkcyjnych państw świata, nazywanych przez niektórych badaczy „czarnymi dziurami cywilizacji”⁴², do których cech charakterystycznych zalicza się: wojnę domową, upadek porządku państwowego, gospodarczego i społecznego, przemoc, konflikty między społecznościami, fragmentaryzację społeczeństwa, ignorowanie praw człowieka i kryzysy humanitarne, wzrost przestępczości kryminalnej czy korupcję⁴³.

Po zakończeniu II wojny w Zatoce Perskiej Misja Wsparcia Narodów Zjednoczonych dla Iraku zaangażowała się w inicjatywy mające na celu ustabilizowanie sytuacji i rozwój Iraku, które możemy podzielić na dwie grupy: polityczne i społeczne.

Inicjatywy polityczne

Aktywność UNAMI w zakresie przemian politycznych w Iraku obejmowała zarówno małe, jak i duże inicjatywy. Począwszy od 2004 r., zagwarantowano wsparcie procesu wyborczego poprzez zapewnienie logistyki, komunikacji, technologii informacyjnej i edukacji wyborców oraz pomocy w gromadzeniu informacji o przemianach ustrojowych w Iraku, a także pokazanie statystyk dotyczących zmieniających się postaw Irakijczyków wobec procesów politycznych⁴⁴. Pierwszym poważnym krokiem w kierunku transformacji ustrojowej było przeprowadzenie wyborów parlamentarnych w styczniu 2005 r., w których udział wzięło ponad 8,5 mln Irakijczyków. Pomimo wysiłków mediacyjnych pracowników UNAMI, którzy starali się, aby wszystkie segmenty irackiej sceny politycznej mogły uczestniczyć w wyborach, najniższą frekwencją wykazała się grupa sunnitów, wywołując pytania o zasadność wyborów. Z 7785 kandydatów wybrano 275 przedstawicieli do tymczasowego Zgromadzenia Narodowego, którego głównym zdaniem była praca nad nową konstytucją⁴⁵. Szykując

---

⁴¹ W. Michnik, *Problem dysfunkcyjności państw w regionie Azji Południowej i Bliskiego Wschodu. Analiza wybranych przypadków Afganistanu, Pakistanu, Iraku i Jemenu*, w: R. Kłosowicz (red.), *Państwa dysfunkcyjne i międzynarodowe...*, op.cit., s. 89–91.

⁴² S. Bielen, *Państwa w stanie kryzysu i upadku?*, w: M. Sułek, J. Symonides (red.), *Państwo w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009, s. 55.

⁴³ R. Kłosowicz, J. Mormul, *Pojęcie dysfunkcyjności państw – geneza i definicje*, w: R. Kłosowicz (red.), *Państwa dysfunkcyjne i ich destabilizujący wpływ na stosunki międzynarodowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013, s. 22–28; S. Sagan, V. Serzhanova, *Nauka o państwie współczesnym*, LexisNexis, Warszawa 2013, s. 262–265.

⁴⁴ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 24 of resolution 1483 (2003) and paragraph 12 of resolution 1511 (2003)*, Security Council, United Nations, S/2004/625, 5.08.2004.

⁴⁵ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004)*, Security Council, United Nations, S/2005/141, 7.03.2005; szerzej na temat wyborów zob. K. Katzman, *Iraq: Elections, Government, and Constitution*, CRS Report for Congress, 20.11.2006, s. 1 i nast.; J. Morrow, *Iraq's Constitutional Process II an Opportunity Lost*, The United States Institute of Peace, Special Report 155, listopad 2005 r., s. 6 i nast.

się do kolejnego ważnego wydarzenia w procesie demokratyzacji, czyli referendum konstytucyjnego, UNAMI pomogło Irakijczykom w: przeprowadzeniu aktualizacji rejestru wyborców; ustanowieniu ram prawnych i regulacji dotyczących wyborów; wdrażaniu kampanii informacyjnej, aby dotrzeć do jak największej liczby obywateli z wiedzą na temat procesu wyborczego; poprawie zdolności centralnej i lokalnych komisji wyborczych, m.in. poprzez przeprowadzenie szkoleń dla 150 tys. pracowników komisji wyborczych⁴⁶.

W 2005 r. miały miejsce jeszcze dwa ważne wydarzenia – pierwszym było referendum konstytucyjne w październiku, w którym wzięło udział blisko 65% uprawnionych do głosowania, z czego większość (79%) głosowało za przyjęciem konstytucji, która uczyniła Irak „demokratyczną, federalną i reprezentatywną republiką”⁴⁷. Drugim istotnym wydarzeniem były wybory parlamentarne w grudniu, podczas których z ponad 7,5 tys. kandydatów wybrano 275 przedstawicieli do Rady Reprezentantów. W porównaniu z wyborami ze stycznia tego samego roku nastąpił wzrost frekwencji z 58 do 75%⁴⁸. W 2006 r. uruchomiono program szkoleniowy, który miał na celu promowanie dialogu wielopartyjnego, obejmując tematykę zarządzania przemianami politycznymi w trakcie konfliktu, zaangażowania wielopartyjnego, integracji mniejszości. Idea programu była taka, aby zebrać w jednym miejscu przywódców politycznych, technokratów, liderów społeczeństwa obywatelskiego, pozarządowych organizacji, środowisk akademickich, którzy przedyskutują najważniejsze kwestie związane z konstytucją, funkcjonowaniem parlamentu i rządu⁴⁹.

Kolejnym ważnym wydarzeniem w procesie przemian politycznych w Iraku były wybory regionalne w styczniu 2009 r., w których udział wzięło ponad 50% Irakijczyków. Z ponad 14 tys. kandydatów (z czego 3912 stanowiły kobiety) wybrano 440 reprezentantów do Rady Gubernatorów. Wyborom tym przypisywano ogromną rolę w budowaniu tradycji demokratycznych w Iraku ze względu na ich lokalny charakter, większą integrację pomiędzy wyborcami i ich przedstawicielami, którzy dzięki realnemu wpływowi na proces rządzenia mogli uzyskać wymierne korzyści i zabiegać o zapewnienie podstawowych usług dla lokalnej społeczności. Wiązały się z tym większa odpowiedzialność za podjęte działania i większa współzależność pomiędzy członkami Rady i wyborcami⁵⁰.

---

⁴⁶ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004)*, Security Council, United Nations, S/2005/585, 7.09.2005.

⁴⁷ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004)*, Security Council, United Nations, S/2005/766, 7.12.2005.

⁴⁸ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004)*, Security Council, United Nations, S/2006/137, 3.03.2006.

⁴⁹ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004)*, Security Council, United Nations, S/2006/360, 2.06.2006.

⁵⁰ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1830 (2008)*, Security Council, United Nations, S/2009/102, 20.02.2009.

W 2009 r. odbyły się również prezydenckie i parlamentarne wybory w Regionie Kurdystanu przy wsparciu pracowników UNAMI, którzy pomogli Niezależnej Komisji Wyborczej podczas ich przeprowadzenia. Z 507 kandydatów wybrano 111 przedstawicieli do parlamentu Regionu Kurdystanu. Kandydatów na urząd prezydenta zgłoszono pięciu. Jak wynika z raportu Sekretarza Generalnego ONZ, atmosfera podczas wyborów była pokojowa, co ułatwiło sprawne ich przeprowadzenie, a frekwencja wysoka – jako przykład podano miasto Duhok, w którym wyniosła ponad 80%⁵¹.

W 2010 r. odbyły się wybory do Rady Reprezentantów, w których startowało ponad 6 tys. kandydatów. Frekwencja wyniosła ponad 60%, przy czym do urn poszło 12 z blisko 19 mln Irakijczyków uprawnionych do głosowania. Jak wynika z raportów ONZ, wysoka frekwencja była wynikiem szerokiej kampanii informacyjnej prowadzonej przez UNAMI oraz akcji zachęcania Irakijczyków przez wybitne postacie religijne, polityków i liderów społeczeństwa obywatelskiego do aktywnego brania udziału w wyborach. Od ostatnich wyborów zwiększył się skład Rady z 275 do 325 przedstawicieli, w tym 25% miejsc zgodnie z nowymi przepisami miało być zagwarantowanych kobietom. Pomimo podjętych dodatkowych środków bezpieczeństwa już w pierwszych trzech godzinach od otwarcia lokali wyborczych na ulicach Bagdadu doszło do ponad 40 wybuchów⁵².

Inicjatywy społeczne

Inicjatywy społeczne UNAMI po zakończeniu II wojny w Zatoce Perskiej obejmowały szeroki zakres oddziaływania: począwszy od edukacji, zapewnienia Irakijczykom dostępu do informacji czy przeprowadzenia niezbędnych reform systemu, wyrównania szans, zwłaszcza wśród kobiet, poprzez inicjatywy mające na celu polepszenie bytu społeczeństwa, zapewnienie dostępu do podstawowych usług publicznych, aż po pomoc humanitarną i ochronę praw człowieka. Warto przy tym podkreślić, iż UNAMI bezpośrednio samo nie realizuje wszystkich inicjatyw społecznych, zwłaszcza programów humanitarnych i rozwojowych. Rolą personelu misji jest rozpoznanie i wskazanie potrzeb, problemów, sytuacji kryzysowych, wspieranie partnerstwa i współpracy pomiędzy rządem irackim i innymi agencjami ONZ. Już w lutym 2004 r. UNAMI wyszło z inicjatywą, która zakładała: odbudowę szkół; pomoc w opracowaniu programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży; wsparcie podczas przeprowadzania reformy systemu szkolnego; wzmocnienie kształcenia zawodowego; współpracę z Ministerstwem Zdrowia w zakresie restrukturyzacji systemu opieki zdrowotnej; wprowadzenie programu szczepień; usprawnienie systemu oczyszczalni ścieków; modernizację systemów przesyłowych i wydajności elektrowni; uruchomienie programów mieszkaniowych dla

---

⁵¹ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1830 (2008)*, Security Council, United Nations, S/2009/393, 30.07.2009.

⁵² *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1883 (2009)*, Security Council, United Nations, S/2010/240, 14.05.2010.

grup najbardziej potrzebujących (np. uchodźców); poprawę kształcenia zawodowego. W ramach wsparcia humanitarnego UNAMI powołało Grupę Szybkiego Wsparcia, która zajmowała się monitorowaniem, gromadzeniem informacji, analizą, wczesnym ostrzeganiem i szybkim reagowaniem na wypadek kryzysów humanitarnych⁵³.

W 2005 r. przeprowadzono cykl szkoleń dla Irakijczyków z zakresu m.in. kontroli chorób zakaźnych, bezpieczeństwa żywności, opieki psychiatrycznej, uzdatniania wody pitnej, negocjacji i zarządzania⁵⁴. Opieką objęto również pogotowie położnicze, wspierając program bezpiecznego macierzyństwa w Iraku, co przyczyniło się do zmniejszenia śmiertelności matek. Irackie oddziały położnicze wyposażono ponadto w niezbędny sprzęt medyczny, zadbano również o podniesienie kwalifikacji pracowników medycznych. W 2007 r. UNAMI przeprowadziło cykl spotkań i warsztatów dla pracowników Ministerstwa Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz parlamentarzystów na temat praworządności i praw człowieka. Z kolei organizacjom pozarządowym i urzędnikom państwowym zorganizowano warsztaty z zakresu praw dzieci oraz poradnictwa psychologicznego i pomocy prawnej dla kobiet, które padły ofiarą przemocy⁵⁵.

W 2008 r. uruchomiono program informacyjny, którego celem było zapewnienie Irakijczykom wiarygodnych informacji o wyborach regionalnych poprzez programy radiowe przedstawiające informacje na temat procedury głosowania, partii politycznych, struktury i kompetencji władz lokalnych. Zakładano zwiększenie przejrzystości w procesie wyborczym oraz zachęcenie obywateli do świadomych debat. Uruchomiono również program rozwoju sektora prywatnego, który miał zreformować przepisy w zakresie bankowości i ubezpieczeń, a tym samym przełożyć się na zwiększenie inwestycji w Iraku, rozwój małych firm, tworzenie miejsc pracy i lokalnego handlu. Program reform sektora publicznego miał z kolei wzmocnić inicjatywy antykorupcyjne, wprowadzić przejrzystość w realizacji budżetu⁵⁶.

W 2009 r. ukończono modernizację 180 szkół, przeznaczonych dla ponad 100 tys. uczniów. Postępy odnotowano również w kwestii ochrony praw człowieka. W wyniku dwuletnich zabiegów UNAMI doszło do utworzenia Wysokiej Komisji Praw Człowieka, która miała stać na straży przestrzegania praw człowieka⁵⁷. Wsparcie ONZ okazało się również przydatne podczas uruchomienia rządowego programu zarządzania kryzysowego, którego celem były wzmocnienie krajowej i lokalnej zdolności do ograniczenia ryzyka katastrof i kryzysów oraz szybka reakcja na pojawiające się zagrożenia⁵⁸. Poprawę warunków życia Irakijczyków miał zapewnić również program inwestycyjny

⁵³ *Report of the Secretary-General...*, S/2004/625, op.cit.

⁵⁴ *Report of the Secretary-General...*, S/2005/141, op.cit.

⁵⁵ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007)*, Security Council, United Nations, S/2008/19, 14.01.2008.

⁵⁶ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1830 (2008)*, Security Council, United Nations, S/2008/688, 6.11.2008.

⁵⁷ *Report of the Secretary-General...*, S/2009/102, op.cit.

⁵⁸ *Report of the Secretary-General...*, S/2009/393, op.cit.

w zakresie infrastruktury mieszkaniowej, na który przeznaczono 70 mln dolarów. W 2009 r. rozpoczęto nowy etap w kształceniu nauczycieli w Regionie Kurdystanu poprzez wprowadzenie programu nauczania dla młodzieży pozbawionej edukacji w szkole podstawowej. Uruchomiono ponadto program mający na celu wzmocnienie ochrony i zapewnienie sprawiedliwości dla dzieci w Iraku. W ramach programu miano dokonać oceny aktualnego prawodawstwa w zakresie ochrony dzieci, propagować reformy legislacyjne i zaangażować społeczność do działań, które zapobiegają przestępczości wśród nieletnich. Jednocześnie prowadzono program budowania wartości obywatelskich i umiejętności życiowych poprzez edukację młodzieży irackiej⁵⁹.

W 2010 r. Ministerstwo Sprawiedliwości Iraku oraz UNAMI podpisały list intencyjny w sprawie współpracy, która miała zapewnić przedstawicielom misji dostęp do wszystkich więzień i informacji o zatrzymaniach pod jurysdykcją ministerstwa. Przedstawiciele UNAMI wielokrotnie podkreślali zaniepokojenie kwestiami legalności wyroków skazujących na podstawie zeznań uzyskanych pod przymusem czy wydawania wyroków śmierci bez uwzględnienia międzynarodowych standardów. Dzięki porozumieniu UNAMI miało monitorować więzienia irackie, powody zatrzymania, warunki przetrzymywania i traktowanie więźniów, co miało wyeliminować bezprawne zatrzymania, nadużycia, przemoc i tortury stosowane wobec więźniów⁶⁰.

Również w 2010 r. został ukończony i zatwierdzony przez rząd Iraku plan działań na rzecz restrukturyzacji przedsiębiorstw państwowych, który – jak podkreślono w raporcie Sekretarza Generalnego ONZ – stanowił „początek najważniejszych reform gospodarczych po siedmiu latach niestabilności” i miał się przyczynić do rozwoju sektora prywatnego oraz tworzenia nowych miejsc pracy⁶¹. Przeprowadzono ponadto warsztaty w ramach Narodowej Strategii Antykorupcyjnej, którymi objęto ponad 17 tys. urzędników. Strategia miała być realizowana do czerwca 2011 r. i obejmować wszystkie irackie urzędy państwowe. Podjęto również inicjatywy w celu wzmocnienia ochrony praw kobiet w Iraku w ramach kampanii informacyjnej, podczas której apelowano do społeczności międzynarodowej o finansowe wspieranie programów i inicjatyw na rzecz zakończenia przemocy wobec kobiet i dziewcząt oraz do władz Iraku o wprowadzenie skutecznych przepisów w celu ochrony tej grupy i zapobiegania wszelkim formom przemocy i dyskryminacji, w tym szkodliwym praktykom tradycyjnym stosowanych wobec kobiet i dziewczynek⁶².

---

⁵⁹ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1883 (2009)*, Security Council, United Nations, S/2009/585, 11.11.2009.

⁶⁰ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1883 (2009)*, Security Council, United Nations, S/2010/76, 8.02.2010.

⁶¹ *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1936 (2010)*, Security Council, United Nations, S/2010/606, 26.11.2010.

⁶² *Second report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1936 (2010)*, Security Council, United Nations, S/2011/213, 31.03.2011.

Efektywność i znaczenie UNAMI

Ocena efektywności operacji politycznych ONZ nie jest prosta ze względu na długofalowy charakter większości podjętych inicjatyw. Pozornie łatwiej od procesów transformacji ustrojowej, które niejednokrotnie trwają wiele lat, powinno się oceniać efekty inicjatyw społecznych, zwłaszcza programów mających zapewnić np. dostawy żywności, leków, większy dostęp dzieci i kobiet do edukacji. Jednak jak pokazują doświadczenia Misji Wsparcia Narodów Zjednoczonych dla Iraku, w sytuacji trwającego konfliktu efektywność inicjatyw zarówno politycznych, jak i społecznych jest w dużym stopniu ograniczona. Wpływ na efektywność operacji politycznych ONZ ma wiele czynników.

Po pierwsze, kluczowa dla powodzenia misji jest stabilizacja polityczna – obalenie reżimu, nowa konstytucja, demokratyczne wybory, parlament i rząd. Od początku UNAMI kładło duży nacisk na inicjatywy polityczne, w tym doradztwo, wsparcie w nawiązaniu i pogłębieniu dialogu politycznego, pomoc w przygotowaniu i przeprowadzeniu wyborów i referendum, akcje informacyjne skierowane do wyborców. Wszystkie te działania miały zwiększyć udział Irakijczyków w wyborach oraz ich wiedzę i świadomość wagi oddanego głosu. Jednak to nie programy wyborcze partii czy poglądy kandydatów decydują w Iraku o oddanym w wyborach głosie, tylko przynależność do własnej grupy etnicznej czy religijnej⁶³. Mogłoby się wydawać, że uchwalenie nowej konstytucji, która zapewniła kobietom 25% miejsc w parlamencie, wpłynie na poprawę sytuacji kobiet w Iraku. Jednak okazało się, że kobiety zyskały większe prawa tylko na papierze. Za przykład może posłużyć obsadzanie stanowisk rządowych przez premiera Nuriego al-Malikiego, który niechętnie widział w rządzie kobiety, z wyjątkiem Ministerstwa ds. Kobiet, które postrzegano jako „urząd ceremonialny”, słabo finansowany i o niewielkim znaczeniu⁶⁴.

Po drugie, znaczenie ma praworządność – wprowadzenie i przestrzeganie jasnych przepisów prawnych, reforma sądownictwa, respektowanie praw człowieka, humanitarne traktowanie więźniów. Działania UNAMI w tym zakresie po zakończeniu II wojny w Zatoce Perskiej skupiły się na szkoleniach, edukowaniu oraz monitorowaniu jednostek więziennych w Iraku⁶⁵, gdzie dochodziło do systematycznego łamania prawa, w tym torturowania i złego traktowania więźniów, wymuszania zeznań, lekceważenia praw kobiet i dzieci, wielomiesięcznych bezprawnych zatrzymań osób bez

⁶³ Szerzej zob. J. Bury, *Wybory w Iraku. Implikacje wewnętrzne i międzynarodowe*, „Biuletyn” (PISM) 2006, nr 5, s. 1591–1592.

⁶⁴ Z. Salbi, *Why women are less free 10 years after the invasion of Iraq*, „CNN”, 14.06.2016, <http://edition.cnn.com/2013/03/18/opinion/iraq-war-women-salbi/> (data dostępu: wrzesień 2016).

⁶⁵ Jak wynika z raportów Sekretarza Generalnego ONZ, z biegiem czasu zespoły monitorujące miały coraz większe trudności z dostępem do więzień. Zob. *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1883 (2009)*, Security Council, United Nations, S/2010/240, 14.05.2010; *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1936 (2010)*, Security Council, United Nations, S/2010/606, 26.11.2010.

dostępu do obrońcy, formalnego oskarżenia o popełnienie przestępstwa, dowodów czy wyroku sądowego⁶⁶. Pod koniec misji okupacyjnej Amerykanów w Iraku w areszcie znajdowało się ponad dwa tysiące dzieci, w tym w wielu jednostkach przebywały razem z dorosłymi⁶⁷.

Innym przykładem obrazującym poziom praworządności i demokracji w Iraku w analizowanym okresie były wybory parlamentarne z 2010 r. Wprawdzie po dziewięciu miesiącach impasu politycznego udało się wyłonić rząd z Al-Malikiem na czele, ale zważywszy na fakt, iż wybory wygrała wówczas największa partia Al-Iraqia, objęcie stanowiska premiera przez lidera Dawa Party nie powinno mieć miejsca. W momencie podjęcia prób uformowania rządu przez konkurenta politycznego Al-Maliki skierował sprawę do sądu federalnego. Powołał się przy tym na niejasny zapis w konstytucji, który jednoznacznie nie wskazywał, kto po wyborach ma prawo do utworzenia nowego rządu – czy największa partia, czy może największa koalicja. Ostatecznie sąd orzekł, iż Al-Iraqia nie ma prawa do utworzenia nowego rządu. Biorąc pod uwagę fakt, że szef sądu federalnego był kandydatem na liście wyborczej partii Al-Maliki, wyrok sądu może i był bardzo kontrowersyjny, ale nie zaskakujący. Tym sposobem prawo do uformowania nowego rządu przypadło partii, która zajęła drugie miejsce w wyborach – wszystko przez brak klarowności konstytucji i stronniczą interpretację sądu⁶⁸. Błędy w konstytucji Iraku są wynikiem pośpiechu podczas jej tworzenia. Potrzebny był czas na dialog polityczny, długie negocjacje, trudne rozmowy, których efektem mogło być wypracowanie porozumienia politycznego i sposobu podziału władzy pomiędzy szyitami, sunnitami i Kurdami. Zamiast tego Amerykanie wspierani przez UNAMI narzucili szybkie tempo procesów wyborczych i krótki czas na uchwalenie konstytucji. Tymczasem narzucenie sztucznych ram instytucjonalnych w ramach pozornej demokracji nie rozwiązało problemów społecznych i nie wypracowało porozumienia politycznego opartego na wzajemnym zaufaniu i partnerstwie⁶⁹.

Rządy Al-Malikiowego zamiast umacniać praworządność w Iraku wpłynęły na jej osłabienie, ponieważ premier wykorzystywał władzę i przepisy prawne do wzmocnienia swojej pozycji i pozbycia się opozycji. Za przykład może posłużyć zapis w konstytucji dający rządzącym prawo do zwalczania terroryzmu. Przy zastosowaniu własnej interpretacji przepisów zapis ten umożliwia władzy zwalczanie wszelkich głosów sprzeciwu⁷⁰. Przykładem są demonstracje społeczne w Iraku w 2011 r., które były

---

⁶⁶ Zob. *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1830 (2008)*, Security Council, United Nations, S/2009/102, 20.02.2009.

⁶⁷ Zob. *Second report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1936 (2010)*, Security Council, United Nations, S/2011/213, 31.03.2011.

⁶⁸ S.N. Jawad, *The Iraqi constitution: Structural flaws and political implications*, „LSE Middle East Centre Paper” 2013, Series 1, s. 21.

⁶⁹ C. Caryl, *The democracy boondoggle in Iraq*, „Foreign Policy”, 6.03.2013, <http://foreignpolicy.com/2013/03/06/the-democracy-boondoggle-in-iraq/> (data dostępu: wrzesień 2016).

⁷⁰ Pod koniec misji okupacyjnej Amerykanów w Iraku wydano 40 wyroków śmierci dla osób skazanych za przestępstwa związane z terroryzmem. Od 2004 r. w Iraku wydano 1180 wyroków z karą śmierci. Zob.

wyrazem sprzeciwu wobec korupcji i braku dostępu społeczeństwa do podstawowych usług. Protest ten został brutalnie stłumiony przez władze, a tym samym złamano dane konstytucyjnie Irakijczykom prawo do wolności słowa⁷¹. Nie należy przy tym zapominać o licznych przypadkach aresztowań czy zaginięć działaczy opozycyjnych, oskarżonych o „działalność terrorystyczną”⁷².

Po trzecie, istotne jest pojednanie narodowe – wypracowanie konsensusu pomiędzy przedstawicielami różnych grup etnicznych i religijnych, dialog i współpraca pomiędzy wspólnotami. Z raportów Sekretarza Generalnego ONZ wynika, iż w analizowanym okresie jego przedstawiciel wielokrotnie inicjował i organizował spotkania z różnymi grupami politycznymi, z przywódcami religijnymi, reprezentantami rządu, przywódcami plemiennymi, reprezentantami organizacji pozarządowych, w tym z liderami społeczeństwa obywatelskiego, stowarzyszeń kobiecych, dziennikarzami, niezależnymi specjalistami czy liderami biznesu. Rolą przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ w Iraku od początku misji był udział w negocjacjach i mediacjach dotyczących m.in. prac nad nową konstytucją, przepisów spornych, tworzenia rządu jedności narodowej. Nie jest istotne dla niniejszej analizy, ile takich spotkań udało mu się zorganizować, kto wziął w nich udział, ale jaki był ich efekt. Czy udało się wypracować porozumienie? Czy mediacje były skuteczne? Wprawdzie za sukces w dziedzinie budowania demokracji, dialogu i pojednania narodowego można uznać przeprowadzenie dwóch wyborów parlamentarnych i regionalnych, wyłonienie rządu oraz uchwalenie konstytucji, to jednak droga do pojednania Irakijczyków jest nadal daleka. Szansą na porozumienie pomiędzy mniejszością sunnicką, szyicką i kurdyjską miał być Al-Maliki, którego kandydaturę na premiera od początku popierali Amerykanie. Jednak szybko się okazało, że deklaracje Al-Malikiego o zjednoczeniu i przedkładaniu dobra wszystkim mniejszości nad partykularne interesy, nie mają potwierdzenia w rzeczywistości. Jednostronne podejście Al-Malikiego najbardziej widoczne było tuż po wyborach parlamentarnych w 2010 r., kiedy premier złamał większość obietnic wyborczych złożonych opozycji. Wbrew zobowiązaniom nie desygnował kandydatów na stanowiska ministra spraw wewnętrznych, ministra obrony i szefa wywiadu, zostawiając ich kompetencje we własnych rękach. Sprawował rządy silnej ręki, zwalczając i prześladując opozycję, nie przestrzegał prawa, kontrolował sądownictwo, policję, wojsko, służby wywiadowcze, media, dochody m.in. z ropy naftowej. Zakres władzy, który sobie zapewnił, nie był wcale mniejszy od tego, który miał Saddam Husajn⁷³. Wraz z wycofaniem w grudniu

---

First report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 2001 (2011), Security Council, United Nations, S/2011/736, 28.11.2011.

⁷¹ Podczas manifestacji zginęło ponad 20 osób, a 116 zostało rannych. UNAMI otrzymała raporty o aresztowaniach, bezprawnym przetrzymywaniu i torturowaniu demonstrantów oraz dziennikarzy. Szerzej zob. *Second report of the Secretary-General...*, S/2011/213, op.cit.

⁷² Szerzej zob. S.N. Jawad, *The Iraqi constitution...*, op.cit., s. 23.

⁷³ Szerzej zob. A. Khedery, *Why we stuck with Maliki — and lost Iraq*, „Washington Post”, 3.07.2014, https://www.washingtonpost.com/opinions/why-we-stuck-with-maliki--and-lost-iraq/2014/07/03/0dd6a8a4-f7ec-11e3-a606-946fd632f9f1_story.html (data dostępu: wrzesień 2016).

2011 r. żołnierzy USA z Iraku usunięto ostatnią barierę powstrzymującą Al-Malikiego przed wprowadzeniem represji wobec sunnickich przywódców politycznych.

Po czwarte, znaczenie dla efektywności misji ma utrzymanie bezpieczeństwa – zwalczanie terroryzmu, ochrona ludności przed rebeliantami, terrorystami i grupami przestępczymi. Niemal codziennie w Iraku dochodziło do ataków, wybuchów bomb, samochodów pułapek, strzelanin, których ofiarami były irackie siły bezpieczeństwa, urzędnicy państwowi i cywile. Zamachowcy dokonywali ataków w dużych skupiskach ludności, w tym w szpitalach czy meczetach⁷⁴. Trudna do opanowania sytuacja w zakresie bezpieczeństwa hamuje proces transformacji ustroju i gospodarki Iraku, osłabia zdolności rządu do zapewnienia podstawowych usług, w tym medycznych, dostępu do energii elektrycznej, żywności⁷⁵, wody pitnej, urządzeń sanitarnych⁷⁶, tworzenia miejsc pracy, odbudowy infrastruktury społeczno-gospodarczej, czy zmniejsza dostęp dzieci do edukacji⁷⁷. Niski poziom bezpieczeństwa doprowadził do opuszczenia kraju przez wielu specjalistów i wykwalifikowanych pracowników, zaś powiększająca się stopa bezrobocia i inflacji spowodowała obniżenie standardu życia większości Irakijczyków⁷⁸.

Główne zadania UNAMI po zakończeniu II wojny w Zatoce Perskiej sprawdzały się do edukacji, mediacji i wspierania Irakijczyków podczas procesu przemian politycznych, społecznych i gospodarczych. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, nieliczne inicjatywy Misji Wsparcia Narodów Zjednoczonych dla Iraku okazały się sukcesem. Zręby dialogu politycznego i pojednania narodowego, nowa konstytucja i wybory w okresie okupacji i nieustannie toczących się walk okazały się w dużej mierze fikcją. Zabrakło nie tylko dobrej woli głównych sił politycznych, etnicznych i religijnych do wypracowania konsensusu, ale także rozrastający się po 2011 r. ekstremizm, który przybrał formę organizacji terrorystycznej nazywanej „Państwem Islamskim”, zaprzepaścił drobne sukcesy UNAMI, doprowadzając Irak na skraj upadku.

---

⁷⁴ Zob. *Third report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1936 (2010)*, Security Council, United Nations, S/2011/435, 7.07.2011.

⁷⁵ Ponad 1/3 ludności w Iraku była zależna od publicznego systemu dystrybucji racji żywnościowej. Zob. *Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004)*, Security Council, United Nations, S/2007/126, 7.03.2007.

⁷⁶ Tylko 31% gospodarstw domowych w Iraku miało zapewniony dostęp do wody pitnej, a niecałe 30% posiadało systemy sanitarne. Zob. *Report of the Secretary-General...*, S/2009/102, op.cit.

⁷⁷ Jak wynika z raportów Sekretarza Generalnego ONZ, tylko w 2006 r. ze względu na pogarszający się stan bezpieczeństwa liczba dzieci uczęszczających do szkół w Iraku spadła do około 50%. Zob. *Report of the Secretary-General...*, S/2007/126, op.cit.

⁷⁸ Indeks ubóstwa w kraju sięgał blisko 23%. Stopa analfabetyzmu wśród Irakijczyków osiągnęła poziom 29%. Zob. *Third report of the Secretary-General...*, S/2011/435, op.cit.; *Report of the Secretary-General...*, S/2007/126, op.cit.

United Nations Assistance Mission for Iraq – UN’s Aims, Tasks and Initiatives after the Second Gulf War

Since the establishment of the United Nations, political operations have been at the core of its activity related to preserving international peace and security. At the same time, they are very versatile and can be used at any stage of a conflict: as preventive measures, when the situation between the conflicted parties is becoming worse; as mediation measures during an ongoing conflict, to end it; at the post-war stage, when it is necessary to develop peace conditions and a new state order. After the Iraq War, the UN established the United Nations Assistance Mission in Iraq, tasked with such issues as providing support to Iraqis in preparing and conducting democratic elections, passing a constitution, promoting national dialogue. The purpose of this article is to analyse the UN’s activity after the Iraq War, present the most important initiatives of UNAMI in terms of social and political transformations, which is to help the author answer the following questions: What role did the UN play after the Iraq War? What tasks were set before the United Nations Assistance Mission in Iraq? Were the implemented actions and initiatives effective?

Keywords: United Nations, Iraq, democracy, human rights, elections, rule of law, Iraq War, conflict, UN political operations.

